

Gabriela Babnik
TRI SMRTI

Mama

Mama je mislila, da bo lahko pozabila svoje ime in še vse drugo, kar je prišlo z njim. Oprijela se je posteljnih stranic in skušala vstati, vendar jo je v trebuhu preveč zbadalo, zato je omahnila nazaj. Načeloma ni poznala niti enega dobrega razloga, zakaj bi vstala. Terasa v hiši starejšega brata Abdulaja, kjer je našla pribežališče, odkar je odšla od nasilnega moža, je bila počiščena, luščine arašidov, ki so jih razmetali otroci, je že zvečer pometla, prav tako je v prizidku za hišo, ki so ga uporabljali kot kuhinjo, zdrgnila posodo s sprijeto in počrnelo arašidovo omako na dnu. Skušala je biti koristna in početi, kar je mislila, da se od nje pričakuje, pri čemer se ni imela za služkinjo, kot na primer dekle, ki ga je Abdulaj pripeljal iz bližnje vasi, da bi ob njegovi večno odsotni ženi Korotimi, ki je kot učiteljica delala v oddaljeni vasi, skrbela za družino. Hkrati tudi ni bila obiskovalka, ki jo posadiš na kavč in se zazira v nevidno točko v prostoru ter z vljudnim, potrpežljivim, nedoločno obžalujočim izrazom skuša zakriti, da se ji je življenje sesulo in je izgubila domala vse: moža, sina, streho nad glavo.

Odločitev, da odide, je bila njena, in čeprav je verjela, da bo odslej vse lažje, je v trenutku, ko je s staro yamaho zapeljala na Abdulajevo dvorišče, občutila krivdo. Abdulaj je skušal ujeti njen pogled, medtem ko ji je pomagal odvezovati skromno prtljago, vendar se je izmaknila. Zadrhtela je ob misli, da jo bo vprašal, kaj se je zgodilo med njo in Karimom, ki

je v trenutku, ko je Mamo razjedala bolečina v trebuhu, verjetno pijan ležal pod mizo kakšnega bara. Namesto proti Abdulajevi hiši bi lahko zavila proti temačnim ulicam, in Karima, ki je iz nje izbil vso samozavest, surovo odločnost njene mladosti ter jo spremenil v osebo, ki je bila zgolj senca same sebe, zvelkla iz barake, ga odpeljala v najemniško sobo, mu sezula čevlje, odpela srajco in opazovala, kako se mu iz ust cedi rumenkasta slina, vendar se je odločila, da je nastopil čas za premolk in da jo Abdulaj, njen dve leti starejši brat, ki je bil s službo davčnega inšpektorja v glavnem mestu Ouagadougouju relativno dobro situiran, lahko zaščiti; tudi pred morebitnimi Karimovi izgredi in zahtevami, da ima do nje imetniško pravico.

Abdulaj je, ne glede na Mamin izmikajoči se pogled, moral razumeti, da je k njim prišla, ker ni zmogla več. Nekajkrat ji je, resda precej sramežljivo, predlagal, da vzame svoje stvari in odide, vendar je vztrajno odkimavala, toda v trenutku, ko je Abdulaju ponudila vrečko s starimi oblekami, kupljenimi na osrednji tržnici v Ouagadougouju, ter nekaj druge kitajske robe, ki jo je zavila v prosojno ruto, je njeno odločitev sprejel brez komentarja. Ni se zgražal, od nje ni zahteval hvaležnosti, le včasih, pod večer, ko je družina na plazma televizorju v salonu, ovešenem s težkimi zavesami in z vrtečim se ventilatorjem na stropu, gledala mehiške nadaljevanke in so se ljubimci stikali z ustnicami, se ji je zdelo, da Abdulaj skrivoma pogleduje k njej, in včasih, ko je loščila kristalne kozarce ter jih previdno polagala nazaj v omaro, je

zastal, pretvarjajoč se, da gleda v papirje, čeprav je vedela, da preiskuje njen obraz. Mama je verjela, da si z manično vročičnostjo, s katero je skrbela za hišo in – v Korotimini odsotnosti – za njuno družino, kupuje bratov molk.

Le pod večer, ko se je Abdulajeva žena Korotimi po večtedenski odsotnosti vrnila iz vasi, je Mama prisluškovala škripanju lesene postelje v sosednji sobi. Ležala je v mraku in včasih se ji je primerilo, da se je razjokala in morala nenadno silovito hlipanje udušiti v blazini. Ni hotela, da bi Abdulaj in Korotimi mislila, da to počne iz ljubosumja, šlo je bolj za slabo vest, da svojega življenja ni uredila, kot bi ga lahko, predvsem pa, da ni znala obvladati mesene stvarnosti svojega telesa. In tudi ni šlo za to, da bi dolžila Karima, že zdavnaj je spoznala, da ga nima smisla spreminjati in da do svojih perverznih nagnjenj v obliki popivanja in kurbanja po okoliških barih, dlje mu nikoli ni neslo, goji posebno trdovratnost, pač pa, da se je za molk odločila, ker je prevzela nase del odgovornosti za to, kar se je zgodilo v njenem življenju.

Ko je Korotimi v nočnem času, po ljubljenju z njenim bratom, vstajala, in si na zunanjem stranišču, pod okroglim mesecem spirala sledi sperme, je Mama hotela skočiti za njo ter ji v prijateljskem šepetu pojasniti, da ji je hvaležna. Zaradi odsotnosti njenega slokega gibkega telesa, ki ga je odevala v zamolkle barve (tudi rumena je bila zamolkla), je ona lažje osmislila svojo prisotnost v njihovi družini, predvsem pa si je lahko vzela čas, da se je skušala spomniti same sebe, kakršna je bila pred leti, preden jo je družina prisilila

v zvezo s Karimom. Abdulaj v času praznine, tako je to Mama poimenovala pri sebi, ni rekel, da ženo pogreša, niti se ni zdelo, da bi ga v času Korotimine odsotnosti izdala sla in bi se spetljaj z drugimi ženskami, niti ni zasledila, da bi s pogledom sledil telesu dekleta iz vasi, ki se je počasi, in Mami se je zdelo, da včasih tudi izzivalno, gibala po hiši. Mama je z navznoter zazrtimi očmi, ki so jasno videle odrekanje in željo po obvladanju, opazila, da je bil med Abdulajevim in Korotiminim telesom razmik, ki je imel opraviti tudi s tem, da so bili vsi narojeni v prostor, ki ni dopuščal ljubimkanja navzven; vedno samo navznoter. Pa tudi tu Mama, kljub prisluškovanju v nočeh, ki so v času harmatana zadobile sivkasto, skoraj hrustljivo skorjo po robovih, ni vedela, kako Korotimi in Abdulaj stojita. Sta se še ljubila, sta z dvojino, ki sta jo ustvarila, in kljub njeni bežnosti in omejenosti trajanja, zmogla preseči samoto? Mami se je zdelo, da se ob dveh otrocih – Mousslimu, ki je pri šestnajstih sanjal, da bi postal pilot, čeprav je bilo glede na njegov šolski uspeh jasno, da gre za utopijo, in Amdanu, avtistu s celim spektrom motenj, od hiperaktivnosti do avtoagresije – zgolj prebijata in potvarjata tisto, kar naj bi po njunem védenju bila družina.

Toda nanju je Mama hotela misliti kasneje, zdaj se je morala pripraviti do tega, da vstane, spi je kozarec vode in se v mlačni jutranji svetlobi prebije do zunanjega stranišča.

Želela si je, da bi imela ob sebi nekoga, ob komer bi se lahko razjokala, in ko bi se razjokala, bi ji ta nekdo pomagal sleči oblačila. Najprej bi ji slekel

krilo in nato bi ji odpel še gumbe na srajci. Prinesel bi toplo vodo ter jo s počasnimi krožnimi gibi umil. Tej osebi bi pustila, da z njo naredi karkoli, toda ker je ob njej prežala le praznina, je roke, v znak samoljubkovanja, dvignila k obrazu; še vedno so ji smrdedele po čebuli. Dneve in dneve se je je držal kiselkast vonj in na takšen dan, ko ni več prepoznala svojega telesa ali pa telo ni več prepoznalo nje, se je je držal še vonj po zažganem. Njena specialiteta je bila arašidova omaka, v katero je dala zeljnato glavo, ki se je, kljub temu, da jo je poprej povrela v slani vodi, slojasto razpustila, čeprav samo za odtenek, ravno toliko, da je Abdulaj, ko je nosil žlico v usta, pokazal začetek jezika. Navadno je skuhala rahlo, svetlo rjavo gmoto, zadnjih nekaj tednov pa se je gošča prijemala dna. Abdulaj ni rekel ničesar, le ob poldnevu, ko se je vračal iz službe, si je s servieto počasi, malodane picajzlasto brisal koticke ust.

Nekoč, ko je po kosilu odprl samostoječi hladilnik in pomolil vanj glavo, se je Mami zdelo, da bo v Abdulaju prvič vzklopela jedka grda jeza, ki bo prekrila njegovo običajno milino. Naredila je korak proti njemu, ki mu je svetloba iz hladilnika osvetlila začetek pleše na vrhu glave. Zunaj je vladala sušna doba, njen najljubši čas, čeprav je bil to tudi čas, ko se je njeno telo spominjalo stvari, ki so se zdele pozabljene. Potemnjena svetloba, ujeta med zavese, je v njej priklicala občutje iz otroštva. Tedaj je svojima bratoma in sestri pripovedovala zgodbe, kako se novembra, ko sušna doba dobiva zalet, razpre špranja v času. Abdulaj, ki jo je poslušal s široko odprtimi

očmi, ni razumel, o katerih prehodih je Mama govorila, čeprav je zgodbo slišal že neštokrat. »Če greš novembra po vžigalice,« je govorila, »se lahko ne vrneš.« Mama je vedela, da jih je v otroštvu povezoval več kot zgolj užitek v druženju in poslušanju pripovedi, bilo je celo več kot varnost, ki so jo dajali drug drugemu. Morda jih je povezoval strah, v senci katerega so živeli vsa ta leta, da bi njihova mati Nne, ki je oče Ousmane ni ljubil, odšla in jih pustila same.

Abdulaj ji je tistega popoldneva dejal, da lahko v njihovi hiši ostane, kolikor dolgo želi, verjetno pa bi bilo vseeno dobro, da začne hoditi na tržnico v Ouagadougouju in si zasluži vsaj za žepnino. Mama je le odsotno skomignila.

Zdelo se ji je, da je nekdo vstopil v sobo in da jo opazuje. Šele ko jo je Abdulajev najmlajši deček poklical po imenu, pri čemer je namesto polnega imena *Mama*, izrekel začetni zlog *Ma*, in ji dejal, da bi rad jedel pomfrit, se ji je uspelo dvigniti na komolce. Tiho je zaječala, čutila, kako se ji je v grlu nabralo bruhanje, vendar se je vseeno spravila pokonci. Ko jo je Amdan nežno prijel za roko, samo bežen dotik, kot da se za nekaj opravičuje, je vedela, da deček edini prekinja molk v tej hiši, vljuden, vatiran, spokojen molk, ki si je zatiskal ušesa pred vsem tistim, kar bi lahko bilo izgovorjeno in kar bi celo moralo biti izgovorjeno.

Tistega dne, ko so Maminega sina Mouso s policijskim avtomobilom vozili naokoli, menda so mu roke uklenili na hrbtu in ga razkazovali kot grožnjo

njegovim kompanjonom, in vsem tistim, ki so se namenili po njegovi poti, je še delala v pekarni v centru Ouagadougouja, sedela na visokem stolu in zrla skozi ozko okensko lino, pred katero so se gnetli ljudje in skozi razširjene nosnice vpijali vonj po kruhu. Mami se je vonj zažrl v kožo, se naselil v njenih razpokah, in ko so se pojavile bolečine v trebuhu, se ji je včasih zdelo, da tam nosi hlebec kruha. V času, ko je njihov oče Ousmane zapustil francosko legionarsko vojsko – menda je vse dokumente pustil ležati na mizi, si oblekel plašč in odvihral skozi vrata, češ, njegov ponos je nad vsem – in čez leta odprl pekarno v domačem mestu, so pekli samo bagete. Tega se je Mama spomnila tako živo, kot bi bilo včeraj: njihov oče, visok teman moški, pred lesenim pultom, na katerem je ležala gora moke.

Njihov oče Ousmane je imel nekoč največjo pekarno v mestu Bobo Dioulasso, daleč večjo od tiste, kjer je delala zadnjih pet let, in iz katere so jo odpustili na dan, ko so njenega že odraslega sina Mouso uklenili žandarji, ga po sramotilni vožnji po centru mesta zaprli v majhno sobo ter ga zasliševali o njegovih zločinskih prijateljih.

Menda Mousa prve tri dni v zaporu ni hotel odpreti ust. Ni spraševal po njej, ne po stricu Abdulaju, ki mu je bil kot oče in je zanj plačeval šolnino, mu kupoval obleke in mu celo dajal žepnino, saj Karim ni bil zmožen dojeti, da ima do sina, razen tega, da ga je naredil, še kakšno odgovornost. Mousa se je zabubil vase in čakal, da se vse konča. Tega ga je naučila ona, Mama, v tem buljenju, obračanju vase,

je bila dobra. To je znala bolje kot vse drugo. Tudi ko ji je šef pekarnice, belec na zadebeljenih nogah in s pogrizenimi nohti, dejal, da je zaradi parjenja s sindikalisti noče več videti, je vstala z visokega stola, se odpravila v garderobo, si počasi, skoraj z otožnostjo, slekla haljo, nato snela še pekovsko čepico, ki jo je šef prinesel z juga Italije, od koder je menda izviral, položila ključke v omarico, in za seboj zaprla vrata. Ni se poslovila od kolegov, ni prosila za denar, šest, sedem plač, za katere je nedvoumno vedela, da so izgubljene. Ko je roko odtegnila kljuki, je imela le občutek, da je na njej ostala maščoba, ki jo bo težko sprati s telesa.

Po večdnevem moledovanju, ko si je pred Abdulajem skoraj izpulila lase in je pred strici, ki so sklenili, da je treba Mouso kaznovati, vila roke, je sina vendarle smela obiskati. V zatohli ječi se je njegova polt lesketala s kovinskim leskom. V Mousovi polti je Mama videla obljubo vsega tistega, za kar je upala, da se bo pripetilo v njenem življenju, in v njegovi molčečnosti obet, da tisto, kar je bredlo po dnu zgodovinske reke njihove družine, ne bo nikoli prišlo na plano. Seveda se je zmotila. Ko je preko ozke lesene mizice stegnila roko proti Mousi, je vedela, da se je zmotila. Bila je jezna nase, da ni znala načeti pogovora z odraslim sinom. »Zakaj si to storil?« je končno izrekla. »Zakaj si kradel Abdulaju? Saj ti je kot oče?«

»Me ne boš vprašala, kako se mi godi tu, ali me tepejo?«

Mama je zrla v njegove pordele veke in otečeno zgornjo ustnico. Hotela se je dotakniti Mousove-

ga razdejanega obraza, ker pa je vedela, da se to ne more zgoditi, ne da bi bila vsiljiva, se je sklonila in s tal pobrala pleteno vrečo, v kateri je hranila kosilo. Počasi je položila termovko na mizo, Mousa je sledil gibom njenih rok, toda ko je hotela odpreti pokrov, jo je ustavil.

»Daj mi svoj telefon,« je rekel šepetaje, da je Mama dojela šele, ko je zahtevo ponovil. »Nekaj bi ti rad pokazal.«

Za trenutek se je zmedla, zakaj vendar jo je Mousa prosil za tako čudno stvar, ko pa bi moral jesti, v tukajšnjih zaporih so zapornike prehranjevali izključno sorodniki, vendar se je nagnila preko mize in se zazrla v fotografije na zaslonu, ki so zrle v notranjost provizoričnega bivališča. Mousa je rekel, da gre za begunce. »Navajajo statistike, koliko ljudi je preživel, koliko jih je žive naplavilo na obale. Tule pišejo o dveh Gancih v gumijastem čolnu, ki ju je pobral italijanski kuter.« Opazovala je Mousove pogrizene nohte, za katerimi je bila rdečkasta zemlja. Tedaj je pomislila: Mousa je dišal po zemlji, vendar ne po izsušeni zemlji v času harmatana, ko so se na cesti naredile tako velike razpoke, da bi vanje lahko zlezal odrasel človek, in tako kot v njihovih zgodbah iz otroštva dobil uvid v drug, podzemni svet, pač pa po razmočeni kepasti zemlji. »O teh ljudeh govorijo kot o živalih, ki v evropsko okolje prinašajo bolezni. Ampak tem je še dobro, zanima me, zakaj ne pišejo o brezimnih mrtvih, ki potonejo na dno sredozemskega bazena. Nobenega datuma, nobenega groba, samo približne številke.«

»Pa misliš, da je veliko teh mrtvih?« je previdno vprašala Mama, ko je začutila, da je deležna Mousove pozornosti.

Mousa je zapihal in se naslonil nazaj. Mama je bila spričo njegove zgovornosti osupla. Navadno jo je pogledoval s praznimi očmi. Če ga je vprašala, kako mu gre v šoli, je dejal, da mu gre dobro. Če ga je vprašala, kako shajata z očetom, pri katerem je živel, ko je odšla k Abdulaju, je skomignil z rameni, in če ga je vprašala, kaj si želi od prihodnosti, je zamomljal, da je dosti tega. Toda nenadoma ji je pripovedoval, da ne želi biti eden od ljudi na begu. Pred čim, ali bolje, proti čemu so bežali, Mama ni vedela. Mousa je s prstom podrsal po ekranu in Mami pokazal drug spletni časopis, v drugem jeziku, kjer se je za hrbtom moškega, menda iz Sudana, razpiralo nenavadno bivališče, prevlečeno z alufolijo. Mousa je rekel, da v časopisu piše, da je moški v osemindesetih urah preplaval petdeset kilometrov, še prej pa je nekaj desetkrat skušal preskočiti ograjo na meji z Marokom.

Mama se je zravnala. »Hočeš biti eden od njih?«

Odkimal je. »Nočem biti truplo, ki ga ribiči skupaj z vlačnicami in ribami, vlečejo iz morja. Raje grem pod zemljo nabirat zlato. Našel sem si zaščitnika, ki nas spravlja na tristo metrov. Kontaktiral me je takoj, ko je izvedel, da sem tu. Rekel mi je, da sem močan in da imam talent.«

Mama je privzdignila obrvi: »Talent za izkopavanje zlata?«

»Ja ...«

»Če hočeš nekoga nategniti, mu rečeš, da ima talent. Dovolj pameten si, da vidiš vse, kar se dogaja beguncem v Evropi, ne vidiš pa ...«

Mousa je vstal ter z enim zamahom zabrisal termovko z mize, da se je riž z omako in velikimi kosi mesa razletel po tleh. Oboroženi paznik je odprl vrata in skočil nanj ter ga začel vleči na hodnik, Mama je domnevala, da nazaj v ječo. Odrevenela od groze je opazovala madež, ki se je zarisal na steni, nekakšna velika ptica, toda vseeno ji je za izginjajočim Mouso uspelo zavpiti: »Pa bo ta človek zate plačal tudi varščino?«

»Ker si že tako zajebano brihtna, bi lahko govorila z Abdulajem ...« je kričal Mousa, dokler ga ni paznik s pestjo udaril v obraz.

Po vrnitvi iz zapora je Mama še dolge ure v rahli omotici ždela za jedilno mizo v salonu Abdulajeve hiše in si prizadevala povezati stavke, ki ji jih je navrgel Mousa. Vedela je, da je Mousa podlegel skušnjavi, na drugačen način kot tisti *begunci*, pa vendarle skušnjavi, silil se je v iskanje zlata pod nemogočimi pogoji, kar je pomenilo dihanje na škrge oziroma preko sonde. Zaječala je, čeprav je vedela, da bo morala sprejeti to, kar je bilo. To je bila njena vloga, v katero je privolila že od tistega trenutka dalje, ko ga je rodila. Po svoje je bila vesela, da je bila njihova mati Nne, ki je na Mamo najbolj kričala, ko je izvedela, da se je Karim priplazil za njo v kopalnico, ji pokril usta in jo posilil, v času Mousovega rovarjenja proti Abdulaju že mrtva. Mousa je bil, in to ne glede na vse, Nnejin prvi in najbolj oboževani vnuk. Če

bi Nne kdo rekel, da Mousa krade denar Abdula-ju, ponoči vdira v hišo, s kolegi potisne avtomobil iz notranjega dvorišča na cesto ter v njem fuka barska dekleta, jih včasih, ko se ne strinjajo, celo prisili v fukanje, mu ne bi verjela.

Nne bi jih znala pomiriti, toda zdaj tudi nje ni bilo več. Bil je samo še njen grob, na katerem je rasel plevel.

Mama je zdaj vedela vsaj to, da Mousa Abdula-ju ni kradel denarja za pot v Evropo, kot je naložil stricem, ki so ga spravili za zapahe, pač pa, ker si je želel kupiti kos zemljišča. Odločil se je zastaviti vse, ker ni imel ničesar, in Mama ga zaradi tega ni obsojala. Okoli nje je lebdela zgolj vsiljena in nenamerna globina, katere dometa ni mogla pojasniti nikomur.

Mamina rana na želodcu ni bila nič posebnega. Njihova mati Nne je, ko je bila še živa, iz tega skušala narediti dramo, Mama pa je le odmahovala z roko. Stvari so se zgodile, kot so se, in nihče, morda le čas, pa še ta se je skrajno dolgo obotavljal, ni mogel izbrisati spomina na to, kar je bilo.

Tistega časa, ki ga je Mousa preživel v ječi, se je Mama spominjala z mešanico zbežanosti in prestrašenosti, saj je začela razumevati, da je naključje edino, ki lahko usmerja življenje. Ko je počivala v Amdanovi sobi, si je prižgala ventilator, se božala po stegnih in iz vrča srkala vodo, ki ji je dodala rezino limone. Nekajkrat je Amdan nenapovedano stopil v sobo ali pa je tiho stal in jo opazoval, spet drugič je začel ploskati, kot da bi s tem želel oznaniti, da mu

je zasedla teritorij, in tedaj je v sobo prihitela Korotimi. Amdana je začela zmerjati, češ, neolikanec, naj se nauči potrkati, sploh pa njegovi bebavosti ni videti konca, zapravili so denar za zdravilce, polagalce rok, šamane, ki so okoli hiše škropili žegnano vodo ter zahtevali drobovje krave, in zdravnike, ki so Abdulaju pred oči molili članke, recepte za agresivne metode diet, brezglutensko prehrano, prehranske dodatke, pa mu očitno ni pomoči.

Mama je tedaj vstala ter vrč z vodo odnesla na zunanje dvorišče, kjer je zalila ovenele bugenvilije. Korotimi se za rože ni menila, Mami pa se je zdelo, da je tu samo začasno, zato nima smisla gojiti cvetja.

Korotimi je bila sicer tista, ki je Mamo nekajkrat, ko jo je zatiščalo v trebuhu, s taksijem odpeljala v bolnišnico. Medtem ko je Korotimi po telefonu Abdulaju sporočala resnost njenega stanja in ga razlagala kot posledico Mousovega pripora, je Mama zrla skozi okno, proti smetišču, po katerem so stopali osli in zapuščeni psi. Iz taksija je videla gore plastičnih vrečk, ki jih je, kakor zmajeve zvezde, nosilo čisto navzgor, med električne žice, da so izgledale kot jata izgubljenih ptic. Opirajoč se na Korotimi je stopila iz vozila, pri čemer se ji je med noge zapletla polivinilna vrečka. Verjela je, da jim je sledila še iz smetišča.

V bolnišnici je zavračala hrano, in čeprav je bil začetek junija in so pacientom v boljših sobah prižigali klime, je Mama zatrjevala, da jo zebe. Ko se je prebudila, so ji dejali, da je v deliriju klicala nekoga z imenom Karim. Ali naj pokličejo to osebo? je spraševala sestra.

Mama se je zazrla vanjo. Velike oči in kostanjevo rjavi lasje, ki si jih je ta ženska pred njo likala z likalnikom, so jo na nekoga spominjali. Šele ko se je vrnila v Abdulajevo hišo, in je Korotimi uspelo prepričati Abdulaja, da je za Mouso plačal varščino, se je spomnila: spominjala jo je na prijateljico njihove matere, ki je pogosto hodila k njim. Mama, tedaj še dekle, je sedeč na terasi in jemajoč v roke karitejevo maslo, iz katerega je gnetla kroglice za prodajo, prisluškovala pogovoru dveh zaveznic. Najprej je zazvenela beseda *nasititi*, kasneje je Mama začela vpijati njune besede in jih povezovati. Nne je bila v tistem prvem obdobju, ko se je je njihov oče Ousmane odrekel zaradi njej neznanega razloga, prej otožna kot besna, prej potrta kot ogorčena. Mama je vedela, da je mati očeta Ousmana prebolela na njej lasten način: navznoter prežvekujoč bolečino, ki je morala biti še toliko večja, ker je oče Ousmane še naprej živel z njimi na skupnem dvorišču. Po tej oddaljitvi – in ko si je pripeljal drugo ženo, zgovorno, visoko žensko, ki si je ihtavo skušala pridobiti njegovo pozornost, da se je pod večer vrtela okoli stebra, ki je podpiral streho terase, medtem ko ga je čez dan spraševala, ali kaj potrebuje – je postal redkobeseden tudi do njih, Nnejinih otrok. Če so se znašli v njegovi bližini, je stegnil roko, in kamor je padlo, je pač padlo. Kadar je Mama spregovorila v lokalnem jeziku njihove matere, jih je fasala, in kmalu je bil materin jezik v Mami pokopan pod plazom očetovih udarcev. Oče Ousmane ji razen tega ni posvečal pozornosti, le včasih se ji je zdelo, da si jo

ogleduje iz svojega malega imperija in da v njegovih očeh vidi nekaj upanju podobnega.

Mousa se po tistem, ko so ga izpustili, ni vrnil h Karimu, pač pa je preprosto izginil. Mama je bila zaradi tega prisiljena poklicati Karima, ki seveda ni dvignil telefona. Popadel jo je bes in napisala je že prvo besedo *Zakaj*, ki bi se, če bes ne bi pojenjal in iz distance ne bi videla, da je v resnici smešna, iztekla v stavek: *Zakaj prihajaš v moje sanje?*

Videla je porumenele zobe in nasmešek, ki se je narisal na obrazu tega *homo sapiensa*. Vsako še tako neznatno stvar je znal obrniti v svoj prid, iz vsake situacije je prišel neomadeževan, celo po tistem, ko je stopil iz družinske kopalnice, se je vedel, kot da se med njima ni zgodilo nič. »Da sva?« je rekel. »Seksala? Ti in jaz?« V njegovem stavku in v tistem, kar je oče Ousmane naredil Nne, je Mama prepoznala sorodnost. Njihov oče je o Nne začel govoriti s hrepenenjem šele, ko je umrla, prej je bilo v njegovi držbi do nje razbrati prostodušnost, pa še ta je prišla šele z leti; na začetku je med njima vladala mržnja, ki se je navzven kazala kot ohromel molk. Mama staršev nikoli ni videla, da bi si, preden sta šla vsak v svojo sobo, zaželela lahko noč, ali da bi se, četudi v stanju spozabe, dotaknila drug drugega. Oče Ousmane se ni bil zmožen nasmehniti in s tem pokazati svojega nekdanjega poželenja. Če ne bi bili tam vsi štirje, Fanta, Abdulaj, Mama in najmlajši Muhamed, bi pomislila, da oče Ousmane ne pozna pomena besede spolno občevanje.

Ko je Nne opazila, da skuša Mama prikriti dogajanje v kopalnici brez strehe, obdane le s stenami iz blata, nad katerimi so visele zvezde kot pripete na električne žice, se je Mami posvetilo, da Nne besede spolni odnos ni slišala prvič. Naj je pred ušesom obvisela v francoščini ali v jeziku dioula, vedla se je, kot da se je treba s posledicami te besede spoprijeti. Mama se ni več spominjala Nnejinih besed, toda izrekla je nekaj v smislu: Ne glede na to, ali se je spolni odnos resnično zgodil ali pa se je zgodil domnevno, Mousa je tu, iz mesa in krvi, in zanj je treba poskrbeti.

Mama nikoli ni izvedela, kaj je Nne zmetala Karimu v obraz, toda kmalu po tistem *a da sva, ti in jaz?* je prešel v mrakobnost, celo čemernost. Sorodnikom, ki so sklenili, da mu je Mousa podoben, kot bi ga naredil sam, je pojasnjeval, da do zakona nima drugih zadržkov kot to, da je od nekdanj gojil prastaro nezaupanje svobodnjaka, ki je življenje rad zajemal z veliko žlico, in tako se je od njune tradicionalne poroke, ko so si starci razdelili kola oreščke, ki so jih v pogovorih na veliko prežvekovali, da je njihova slina zadobila zagonetno rjavkast odtenek, začel vesti kot človek, ki si nalaga velikansko odgovornost, medtem ko se je Mama hotela še vedno igrati. Verjetno tudi zaradi na novo prebujene ženskosti, ki se ji je svetlikala v očeh in jo je hotela izživeti, predreti opno osame, v kateri so nasadli, ko sta se starša oddaljila drug od drugega, Nne ni pojasnila, da se še nikoli ni počutila tako užaljeno kot ob Karimovem zanikanju posilstva. Ko se je s konico jezika sprehajal po sidrišču med njenimi joški, še ni vedela, da ima vsaka

beseda dva pomena. Prvikrat je bila prestrašena in očitno je strah zagrnil – kot z veliko rjuho – odmev Karimovega prišepetovanja: *Rad bi prodril vate, ne da bi ti to opazila*. Drugič, ko se je zgodilo, je z roko že poskušal ujeti z žico pripete zvezde. Mama je tedaj odprla oči in mu prišla naproti. Res je bil grd moški, grd kot hijenin otrok, kot ga je opisala Nne, toda njegov ud je obljubljal, da bo z njim doživela nekaj, kar ne bo primerljivo z ničimer drugim. Ali ni Nne na domačem dvorišču dejala, da ne bo zapustila očeta Ousmana? Čeprav je prijateljici rekla, da noče oditi zato, ker bi z odhodom neizbežno padla v praznino in ostala brez zavetja, zaradi česar bi potrebovala drugega moškega, ki bi izbrisal nič, nabran okrog njenih gležnjev, pač pa zaradi otrok, ji Mama ni verjela.

Ko je Karimu uspelo spraviti eno izmed zvezd v žep, si je Mama zaželela, da bi bila vredna njegove pohote. Verjetno tudi ni šlo za pohoto, pač pa, da bi premagala Karimovo samoto, v katero se je začel umikati, ko je dobil, kar je pri njej iskal. In v tistem sta naredila drugega otroka, ki ga Mami, tudi zaradi Karimovih udarcev, ni uspelo donositi.

Ko je Mousa izginil, Mama ni vedela, kako dolgo se bo še vračala v Abdulajevo hišo, posebej na žimnico z vgraviranimi rožami, ki so iz svilnato sive prehajale v porumenelost nočnih mor Abdulajevega najmlajšega. Slutila je, da se ji je Karim, ker je zapustila njuno družino, skušal maščevati s hujskanjem Mouse. Vedela je tudi, da je Abdulaj razumel, da je Mousa kradel po Karimovem naročilu in da po tem,

ko so ga izpustili iz zapora, ni imel druge, kot da izgine. Mama je slišala, da je odšel na sever države, kjer so se nahajali večji rudniki zlata, in da je pristal celo v Maliju. Nekateri so govorili, da se je spetljal z džihadisti, da je postal eden od tistih, ki nosijo zastavo s strašljivimi podobami, vzklikajo antizahodnjaška gesla in se z zakritimi obrazi, iz katerih zrejo zgolj grozeče oči, razstreljujejo sredi množice ljudi, čemur ni verjela, pa ne zato, ker bi se ji zdelo, da Mousa česa takšnega ni sposoben, pač pa, ker je moral njen sin snovati načrte za potovanje, na katero sama ne bo nikdar odšla, in džihadizem ni bil potovanje, džihadizem je pomenil, da prispeš na konec poti.

Od tedaj si je lase spletala v tesne kite, ki so se ji na vrhu glave iztekle v krono, in včasih si je celo napudrala obraz s temno rjavim praškom, ki naj bi zakril znamenja utrujenosti in naj ne bi kazal nobenega drugega čustva kot veselje, užitek, vnemo, ki jih je hotela kazati svetu.

Ob dnevih, ko se je počutila bolje, je pripravila *bisap*, sirup iz sušenih hibiskusovih cvetov, ki ga je, zmešanega z vodo, prodajala na osrednji tržnici v Ouagadougouju. Če ni kracala v zveščič, ki si ga je zataknila za rob ogrinjalke, mimobežnih misli, utrinkov, izsekov pogovorov, odločila se je namreč negovati norost, ki ji je prinesla skoraj olajšanje in mir in potrpežljivost, se je zazirala v mimoidoče in med njimi iskala sinove poteze. Nekdo je imel njegovo brado in spet drugi njegove dolge prste in fino uho, okrašeno z zlatim obročkom, dokler ni sklenila, da bo njen Mousa uporabil svoji bistrost in pronicljivi-

vost in bo preživel, kjerkoli se je že odločil pognati korenine.

Nekoč, ko se je peš vračala iz tržnice, ji je v torbici zabrnul telefon. Na tihem je upala, da je tisti, ki ga je najbolj pogrešala. Hotela se je otresti neizkoriščene, čezmerne in vendar ponižne ljubezni, ki jo je še vedno čutila do že odraslega sina. Ko je telefon že držala v roki, jo je spreletelo, da se ne bi oglasila, toda potem je izdabila prestrašeni *halo*.

»Jaz sem,« je rekel glas na drugi strani, prepričan, da vsi vedo, kdo je on.

Pustila je, da čas odteče, da on, ki jo je poklical, izdavi še kakšen stavek poleg te gole sebičnosti. Predstavljala si je mlajšega brata Muhameda, kako sedi v luksuznem stanovanju v Evropi in govori v telefon. Ne prislanja ga k ušesu, tako kot so to počeli oni, zapoznelci, ki so vedno samo občudovali, kar je predstavljal Muhamed, temveč je vedno korak pred njimi.

»Vrnil sem se,« je nato dodal, ko je spredidel, da Mama ne bo zaigrala vloge vedno razumevajoče, ljubeče, čeprav nesrečne sestre.

Vedno je mislila, da mlajši brat bolj kot vsi ostali nanjo gleda kot na ubogo paro, ki si je v tistih kratkih minutah na stranišču s Karimom uničila življenje. »Ubil ga bom, če ga dobim v roke,« je vpil Muhamed, tedaj še najstnik, ko je celotna družina vztrajala, da Karim prevzame odgovornost za svoje dejanje. Tedaj je bila še nenarejena, napol osebnost in si je bratov bes razlagala kot obliko zaščitništva. Muhamed je bil tisti, nad katerega oče nikoli ni dvignil roke, in kateremu je celo dovolil obdelovati majhen

košček vrta pred hišo. Muhamed ga je prekopal in označil gredice. Na eno polovico je zasadil jam, ki ga je prodajal na tržnici, na drugo hibiskus. Mami ni ušlo, s kakšnim ponosom ga je gledala Nne, ko ji je izročil denar od prodanega jama. Na začetku je mislila, da je Nne zaradi tega drobiža branila Muhameda pred očetom Ousmanom. Ko se je Muhamed vtihotopil v očetovo spalnico ter ukradel ključke avtomobila ali pa žepno svetilko, s pomočjo katere je pod rjuho bral romane, je zgolj odmahnila z roko ali pa se je pritoževala, da si bo pokvaril oči, vendar je njenim pritožbam manjkala resnost. Nekoč je Nne ušlo, da je v času Muhamedove nosečnosti zaradi visokega pritiska veliko pretrpela, toda potem je Muhameda kot dojenčka v roke vzel Nnejin oče Kalifa ter ocenil, da je med vsemi vnuki čakal ravno njega. Tega občutka posebnosti se Muhamed nikoli ni otrešel. In ko je bilo jasno, da se bo njegova predčloveška entiteta, zapisana v zvezdah, združila še s tukajšnjim zdaj, in sicer v obliki fizične lepote, je bil neustavljiv. Njo, Mamo, čeprav starejšo, je vzel pod zaščito, ker so se njeni lasje peščeno lesketali, in včasih, ko si je kožo namazala z avokadovo kremo, se je, še deček, stisnil k njej, kot bi hotel reči, midva sva posebna v družini, z nama je treba računati.

Ko je Muhamed oklical Mamo za ubogo paro, je izrazil razliko med tem, kar bi njeno življenje moralo biti, in tem, kar je bilo. Z rdečkasto kožo, kot je bila njena, z odklikom od temnega jedra družine, predvsem po Nnejini strani, bi lahko prehodila mnogo daljšo razdaljo. Da se je usedla pod prvo drevo, ki je

slišalo na ime Karim, je Muhamed vzel kot osebno žalitev.

»Mama ... Zakaj si tako čudna, je kaj narobe?«

Hotela mu je reči, da je vse narobe, čeprav ne šele od trenutka, ko je Karimu dovolila, da je posegel vanjo, temveč od trenutka, ko je njihovo mater pozabila vprašati, ali se je kdaj počutila odveč. Zdaj, že odrasla ženska z odraslim sinom, ki je taval po lastnih pokrajinah, je slutila, da je Nne, ker se je glavni naslovník njene ljubezni, torej oče Ousmane, obnašal hladno, morala čutiti, da se je zaradi te zavrnitve znižala njena človeška vrednost. Menda se je tudi zaradi tega začela uresničevati preko otrok. Muhameda je obravnavala kot posebnega, medtem ko njim, Mami, Fanti in Abdulaju, ljubezni ni vsiljevala. Čeprav o tem nikoli niso govorili, je vedela, da so vsi ostali otroci, pri sebi jih je imenovala statisti, opazili njeno žarenje, morda celo razgretost, ko je v njenem naročju pristal Muhamed.

»Nič ni, samo tako dolgo ni bilo glasu od tebe ... Bila sem na tržnici ...«

Mama mlajšega brata ni hotela užaliti. O kraju, iz katerega jo je klical, je bil vedno skrivnosten. Ko je prvič omenil Ljubljano, mesto, od koder je bila njegova žena, je mislila, da govori o daljnih moldavskih stepah, kjer konji z repi leno odganjajo muhe in družine živijo v nekakšnih kolibah. Tokrat jo je klical s francoske telefonske številke, po možnosti spet iz kakšnega kraja, ki ga Mama ni znala izgovoriti.

»Hodiš na tržnico? Kaj pa tvoja rana na želodcu?«
Ne da bi počakal na njen odgovor, je dodal: »Če se

sekiraš zaradi Mouse, pozabi. Ta pankrt ni vreden počenega groša.«

Mama je odkimala, Muhamed je, potopljene v temo ouagadougoujske pokrajine, ki so jo z vseh strani oblegala, če ne smetišča, pa v nebo segajoči zbiralniki vode, tako ali tako ni mogel videti. Hotela je reči, naj Mouse ne obklada z žaljivkami, dovolj je bilo, da ga je na dan Nnejinega pogreba lovil po mestu, ga zaprl v stričevo sobo ter ga prebičal, ker Mousa ni hotel oprati njegovega avtomobila, vendar si ni upala ali pa preprosto ni zmogla. Nekajkrat je Muhamedu skušala pojasniti, da je njeno vodilo kar najmanj soditi o drugih, a se je zdelo, da govori steni. Že prej, preden je Muhamed odpotoval v Evropo, je uporabljal sočno besedišče, zdaj je to združil z zmerljivkami, ki so bile njej nepoznane. Mousi je zagrozil, da mu bo odrl *pičko*, za kar je mislila, da mora pomeniti nekaj takega kot odrezati skalp. In Mama je vsekakor hotela, da Muhamed pusti Mouso pri miru, ne glede na to, v kaj se je podal in kako vehementno je zavračal zahteve družine.

»Ni zaradi Mouse,« je v slušalko zašepetala Mama.

Muhamed, ki je moral slišati njen jok, je zamenjal register in ji začel nežno prigovarjati: »Vrnil sem se, Mama, v Afriko, za vedno. Uredil bom tudi to zadevo z Mouso. Pregovoril bom Abdulaja, skupaj ga bomo našli. Slišal sem, da na severu koplje zlato.«

Mama je z roko zašla proti kitkam na glavi in zroč proti električnim drogovom zastala. Skozi temo je videla, kako je nek moški nedaleč proč visel na enem takšnih drogov in verjetno kradel štrom. Neredko

se je zgodilo, da je tat na drogu tudi nasedel in mu je elektrika osmodila kožo. Iz nenadoma porojene sence, ki ni mogla napovedovati nič dobrega, se je Mama spomnila poniklega vprašanja, ki ga je ženska, sedeča na terasi družinske hiše, zastavila njihovi materi: »Zakaj čakaš nekoga, ki je zate umrl?« Med vsemi možnostmi se je Nne odločila, da očeta Ousmana ne zapusti; Mama je sklepalala, da zato, ker ga je imela preprosto rada ali pa je vsaj plačevala dolg tistemu, kar je bilo med njima v preteklosti, kar je navsezadnje eno in isto.

Mamin strah, da bo Muhamed zahteval drobce mladosti in da jih bo zvezal z obetom prihodnosti, medtem ko je minilo že več kot pol njihovega življenja, se je izkazal za utemeljenega. Ko je več dni po njunem pogovoru, ozek in dolg in visok, stopil na teraso Abdulajeve hiše, je vedela, da se ni spremenil in da je še vedno zagrnjen z avro predrznosti in za-vojevalnosti, čeprav je bil videti tudi utrujen, morda celo odsoten, kar je Mama prvi hip pripisala letu iz Evrope v Afriko. Obdajal ga je oklep, ki se je v prejšnjem življenju izražal kot sarkazem, posebej nasproti ženskam, zbadljivo je komentiral: *Kaj si naredila s seboj, da si takšen sod?* ali pa: *Sploh kaj vidiš ven iz tega šavja?*, zdaj pa tako, da je že prvi hip, ko je stopil na dvorišče, dejal, da ne namerava prespati v Abdulajevi hiši in da si je našel hotelsko sobo, iz katere bo osvajal mesto, ki ga je zapustil pred toliko leti.

Pojavil se je ob uri, ko sta Mousslim in Amdan, z brisačama ovita okoli teles, tekala naokoli, in je

Abdulaj, globoko zatopljen v časopis, nekaj momljal predse. Korotimi je bila na obisku pri sorodnikih ali pa je poučevala na eni izmed zasebnih šol, ki so se zadnja leta tako razpasle v glavnem mestu.

Mama je prebiralala prgišče hibiskusovih cvetov, katerih šumenje je morda spominjalo na padanje snega v nekih drugih, njej neznanih pokrajinah. S solznimi očmi se je zazirala v Muhamedovo ramo in se opomnila, da ji kot starejši sestri ne pritiče, da bi se z obrazom privila k njej. Muhamed se je nasmihal z mešanico zmedenosti in predrznosti, ki jo je imela pri njem tako rada, in šele ko se mu je približala na razdaljo dveh korakov, se je zavedla, da je bilo Muhamedovo drugačnost mogoče pripisati temu, da je bil prvi v njihovi družini, ki je odšel. Obrnil hrbet tistemu, kar so nekoč imeli za svoj dom. Uradno je bila Mama tista, ki je prekinila ostajanje, toda glede na to, da je bil Karim še vedno v mestu in da je med njima do nedavnega prehajal Mousa, je bilo njeno dejanje, posebej v primerjavi s tistim, kar je videla na Muhamedovem obrazu, malenkost. Muhamed se je izruval iz mesta, v katerem je bil rojen, in se v evropskih pokrajinah odločil izživeti nekaj, kar je mislil, da mu pripada.

Z Abdulajem sta, potem ko sta sedla v salon in jima je postregla s pijačo, kot vedno govorila o politiki in iz besa, ki je vel iz Muhamedovih besed: »Si videl zadnji Gombojev intervju v *Jeune Afrique*? Menda se mu toži po Burkini. Nekateri mladi ne poznajo nobenega drugega predsednika kot zgolj Gomboja. Naj zgnije v Abidžanu, tam bo Benjamin zanj postal

samo bolj slišan. Ko je bil še na oblasti, je mislil, da se lahko zadrogira in zapije in bo Benjaminov glas potihnil, jaz pa ti povem, da se noben morilec še nikoli ni rešil svojega mrtveca«, je Mama razumela, da se je Muhamed vrnil tudi zaradi nove klime v državi. V ljudeh je vel poseben ponos, da jim je z demonstracijami – in nekaj desetinami žrtev med civilisti, med njimi so bili tudi otroci, sosedovega dečka so pijani vojaki, ki so slepo streljali s tovornjakov, zadeli v stegno – uspelo zrušiti dolgoletni diktatorski režim Gariba Gomboja in da se lahko aktivno vključujejo v sestavo tranzicijske vlade. Novo upanje je bilo zapisano na obrazih mladih, ki so posedali po lokalih, čeprav so posedali tudi v času Gombojevega režima, vendar drugače, bolj zadržano, pogledujoč, ali jih kdo ne nadzoruje, medtem ko so zdaj odkrito stegovali roke drug po drugem; kazalo pa se je tudi z novimi luksuznimi avtomobili, ki so vozili po luknjastih cestah, v polnih restavracijah in novoletnih lučkah na vhodu, za katere se je zdelo, da jih je nekdo pozabil odstraniti, čeprav je bilo očitno, da hoče lastnik še naprej vzdrževati duha proslave.

Muhamed na Abdulajeva vprašanja ni odgovarjal direktno, je pa Mama vseeno ujela, da v tistem delu Evrope, kjer je pristal, niso prijazni do temnopoltih. Muhamed je pripovedoval, da so v določenem času celo svojim ljudem uničevali dokumente, uradno, na občini ali na policiji, potem pa so jih izgnali ali jih pustili brez službe, in vse to so počeli z nekim višjim ciljem. »Predstavlaj si, kako je bilo šele z menoj. Na začetku nisem razumel, bil sem samo nekdo, ki je verjel,

da ima enake možnosti kot kdorkoli drug, toda potem sem se začel izčrpavati v odgovorih, v dokazovanju, da je njihova enakovrednost zgolj hipokrizija, milo rečeno, zapadel sem v depresijo ... « Mama je slišala, da je Muhamed depresijo premagoval tako, da se je vozil skozi eksplozije megle; od Nemčije do Belgije, od Francije do Nizozemske. »Spal sem na cesti,« je rekel, ko je Mama na mizo položila riž, pri čemer se je dotaknil njene roke, kot da se ji zahvaljuje, »se tuširal na bencinskih črpalkah, in ko me je za trenutek odnesel spanec, mi je na okno že trkala policija.« Mami se je zdelo pretirano, da je uporabil besedico *za trenutek*, človek, ki je utrujen, omahne v spanec in ne šteje sekund, minut ali ur svoje odsotnosti, toda očitno je bilo, da se Muhamed otresa odgovornosti, kot bi hotel reči: Z menoj so ravnali neprizanesljivo, občutek, da nikomur ne pripadam in da ni nikogar, ki bi me rešil, sem prenašal dovolj dolgo, potem pa sem se znašel na točki, ko bi lahko samo še umrl, zato sem se odločil, da se vrnem in se tu poskušam spomniti sebe, kakršen sem bil, preden me je Tinkara odpeljala.

Mama je pozorno nagnila glavo, da bi ujela karkoli o Muhamedovi ženi, ki je ostala v Evropi, toda njeno zvonko ime je spolzelo nekam v temnine Muhamedovih čevljev, ki jih je pustil na terasi.

Ko sta se Muhamed in Abdulaj od jedilne mize presedla pred ugasnjen televizor, se je Mama vrnila h gori hibiskusa. Očitno je bilo, da brata čakata, da lahko načneta pogovor o Mousi. Muhamedovi komentarji so zašli v nepredvidene višave, medtem ko

je bil Abdulaj prizanesljivejši. Poleg tega ni bila prepričana, ali bi zmogla prenesti podrobnosti o Mousovem zaslišanju v zaporu. Ujela je le, da je tretji dan, še vedno ves našopirjen, stopil pred zasliševalce in jim pojasnil, da je denar kradel zato, ker je hotel v Evropo. Eden izmed stricev po Nnejini strani, nekdanji vojak, ga je menda udaril s tolikšno močjo, da je Mousa padel po tleh in šele čez čas začel govoriti približek resnice.

Mama je Mousi, še preden ga je obiskala v ječi, kjer je izvedela za namere o kopanju zlata, hotela pojasniti, da človek za tako dolgo pot v Evropo potrebuje mero nespokojnosti, čeprav je to razumel tudi sam. Muhamed je imel to v sebi, vendar se mu vseeno ni izšlo. Mami se je zdelo, da je mlajši brat opustil obleganje evropskih obrežij, ker ga tam ni nič zadovoljilo, ker ga ni moglo zadovoljiti, saj je bil tam le še eden od mnogih, medtem ko je bil doma vedno obravnavan kot posebnež. Usnjeni čevlji, ki jih je pustil ležati poleg kupa hibiskusa, spredaj rahlo zašiljeni in z modro obrobo na podplatih, zanje je moral dati celo premoženje, so govorili, da je kljub vsemu skušal ohraniti dostojanstvo. In ker je sprevidel, da mu v zamrznjeni pokrajini ne znese več, je vse svoje življenje preložil v prihodnost. Kot da je odslej štel samo čas njihovega otroštva; vmes je bila praznina, ki je nihče, razen njega, ni poznal, in ki se jo je zdaj celo odločil zamolčati, če pa že ne zamolčati, pa vsaj izluščiti fragmente, ki so ga opravičevali, med drugim tudi njegovo odločitev za vrnitev v Afriko.

Toda vsega tega Mousi seveda ni mogla povedati. Ne zato, ker bi bilo neizrekljivo, pač pa, ker jo je Mousa, morda tudi zato, ker ga ni znala in zmogla zaščititi pred družino, izbrisal iz svojega življenja.

Ravnal je, kot da je poznal vsebino pogovora, ki sta ga imela Mama in Muhamed po tem, ko je Abdulaj odšel spat in sta Mousslim in Amdan brisači, oviti okoli vitkih svetlečih teles, zamenjala za pižami.

Hibiskus, že zdavnaj zavezan v vrečke in postavljen v najtemnejše dele sobe, kjer naj bi počakal na prihajajoči *tabaski*, ki so ga v Abdulajevi družini praznovali z zaklano ovco, gorami riža in litri ohlajenega hibiskusovega čaja, je zalebdel ali pa je zalebdel le v trenutku, ko je Mama zaslišala Muhamedovo vprašanje – *Zakaj tedaj Karimu ni rekla ne?* »Gotovo je bil kdo izmed nas na družinskem dvorišču, če bi zakričala, bi te zaslišal in ...«

»Mouse ne bi bilo?«

»Saj tudi najina starejša sestra Fanta nima otrok, pa ji kaj manjka?«

Mama ni hotela govoriti o starejši sestri, ki je živela v mestu Bobo Dioulasso, in katere neposrednosti se je bala. Mama je imela vtis, da bi jo Fanta, če ne bi bila iz iste družine, kot plevel iztrgala iz svojega vrta in jo zalučala proč. Na živce ji je šla Mamina počasna narava, sanjarjenje in umikanje v skrivne koticke. Ko se je Mama sredi noči zalezla v sosednjo sobo, kjer je njihova mati hranila zaloge, in skušala pisati, je Fanta ob pogledu nanjo, zvito in zatopljeno v norost, zaškrtala z zobmi. Mama je opazila, da se je lesk v sestrih jeznih očeh še zaostрил, ko se je Fanta prese-

lila v Ouagadougou in skrbela za Abdulajevega najmlajšega Amdana. Fanta je bila bitje iz drugačnega sveta, kjer so bile opredelitve trdnejše, kar je prišlo do izraza, ko je Korotimi razlagala, da Amdan ni od nekdaj ustvarjal notranjega prostora in ga poseljeval z namišljenimi prijatelji, s čimer je skušala odvrniti pozornost od svojega telesa in od dejstva, da je Amdana rodila, ko je bila že krepko čez štirideset. Ko se je izkazalo, da ima Amdan prirojeno napako, čeprav sta njegova starša vztrajala, da ni bil vedno takšen, je Fanta pobrala stvari in se vrnila v rodno mesto Bobo Dioulasso. Mami se je sicer zdelo, da starejša sestra od nečesa beži, od nečesa, kar je že davno zaznala, ko je rodila in izgubila tri otroke. Najprej petletno deklico in nato še dvojčka, ki sta umrla nekaj tednov po rojstvu.

To, da se je Muhamed zdaj skliceval na Fantine umrle otroke, se je Mami zdelo neobzirno in je v njej celo sprožilo jezo.

»Morda pa sem tedaj šla s Karimom, ker me je premamila radovednost. Po svoje je bilo zanimivo, da se je zanimal ravno zame.« Mama si je želela, da bi rekla: Bila sem premlada, groza me je bilo, da bi se uprla, in nenazadnje, včasih je lažje popustiti kot zavrniti. Muhamed je povesil brado, kot bi hotel reči: Kdaj si odvrгла zmedenost, nebogljenost, zaradi katere sem te vedno ščitil? Kolebala je, ali naj položi roko na njegovo ramo, vendar si je premislila ter obvisela v noči, skozi katero so plavali temno vijoličasti hibiskusovi cvetovi. Nagubani, kot bi šlo za koščke papirja, toda če si pogledal поблиže, si se lahko prepričal,